

Γιατί ν' ασχοληθώ μ' αυτό το τετράδιο...

Αγαπητοί μαθητές,

Όλοι μας, όταν ακούμε τη λέξη «γραμματική», πανικοβαλλόμαστε. Μας έρχονται στο μυαλό κανόνες δυσνόητοι και ατέλειωτες ώρες προσπάθειας για να κατανοήσουμε τα γραμματικά φαινόμενα. Μας προτείνουν διάφορους τρόπους για να μπορέσουμε να εξοικειωθούμε με τα διδασκόμενα, αλλά και πάλι το ίδιο χάος. Η θεωρία να επαναλαμβάνεται. Και ως εκπαιδευτικοί κατανοούμε πως αυτό δεν εξυπηρετεί την εκπαιδευτική διαδικασία.

Το τετράδιο που κρατάτε στα χέρια σας δεν αντιγράφει τη σχολική γραμματική. Εδώ, λοιπόν, όσο και να ψάξετε, δε θα βρείτε θεωρία ούτε υποδείγματα γραμματικών φαινομένων, αλλά ούτε και εξαιρέσεις.

Θα τα ανακαλύψετε όλα μόνοι σας έχοντας ως σύμβουλο τη γραμματική του σχολείου.

Δουλεύοντας πάντα σε σχέση με τη γραμματική σας, το τετράδιο αυτό θα σας βοηθήσει να εμπεδώσετε τα γραμματικά φαινόμενα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι εδώ θα βρείτε μόνο τα γραμματικά φαινόμενα και όχι ασκήσεις συντακτικού. Θεωρήσαμε πως αυτές μαζί με την κατάλληλη θεωρία πρέπει να παρουσιαστούν σε ξεχωριστό βιβλίο «Συντακτικού», για να μπορέσετε να γίνετε γνώστες της δομής, της οργάνωσης και της λογικής της γλώσσας μας.

Ελπίζουμε το τετράδιο αυτό να αποτελέσει τον αχώριστο βοηθό σας για τη σωστή χρήση των γραμματικών φαινομένων.

*Οι συγγραφείς
Σωτήρης Μπαμπατζάνης
Χρήστος Κιοσές*

Ευχαριστίες

Αισθανόμαστε την ανάγκη να ευχαριστήσουμε τους γραφίστες Ν. Νικολαΐδη και Τ. Παπατόλη για την πολύτιμη συμβολή τους.

Τι θα βρείτε σ' αυτό το τετράδιο...

Πρώτο μέρος

Οι φθόγγοι και τα γράμματα

Οι φθόγγοι	10
Τα γράμματα	10
Διπλά γράμματα	12
Δίψηφα φωνήεντα	12
Δίψηφα σύμφωνα	14
Κύριοι δίφθογοι	15
Καταχρηστικοί δίφθογοι	16
Όμοια σύμφωνα	16
Οι συνδυασμοί αυ και ευ	17
Άφωνα γράμματα	18
Γράφονται με μία λέξη	19
Οι συλλαβές	19
Συλλαβισμός	22
Τόνοι	24
Άλλα ορθογραφικά σημεία	28
Τα σημεία της στίξης	29
Συντομογραφίες	32
Αρκτικόλεξα	33
Πάθη φωνηέντων	35
Πάθη συμφώνων	38
Συμφωνικά συμπλέγματα	39

Δεύτερο μέρος

Οι λέξεις

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ	42
Αρχαίες λέξεις – Λαϊκές λέξεις	42
Ξένες λέξεις - Λαϊκές λέξεις	43
Συγγενικές λέξεις	47

ΠΑΡΑΓΩΓΗ	50
Παράγωγα ρήματα	50
Παράγωγα ουσιαστικά	53
Παράγωγα επίθετα	58
Παράγωγα επιρρήματα	63
ΣΥΝΘΕΣΗ	64
Σύνθεση με αχώριστα λαϊκά μόρια	64
Σύνθεση με λόγια αχώριστα μόρια	66
Το μόριο συν-	68
Τα μόρια μετά-, περί-, ημί-, ομό-, τηλέ-, υπό-	69
Η σημασία των συνθέτων	71
Το πρώτο συνθετικό	72
Το συνθετικό φωνήεν	78
Το δεύτερο συνθετικό	79
Παρασύνθετα	80
Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ	84
Κυριολεξία και Μεταφορά	84
Ομώνυμα	87
Παρώνυμα	88
Ταυτόσημα	90
Συνώνυμα	90
Αντώνυμα (αντίθετα)	94

Τρίτο μέρος

Κλιτά μέρη του λόγου

Κλιτά και Άκλιτα - Τύποι - Πτώσεις - Γένος - Αριθμός	98
Θέμα - Χαρακτήρας - Κατάληξη	100
Οι πτώσεις	101
ΤΟ ΑΡΘΡΟ	103
ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ	105
Οι σημασίες και τα είδη των ουσιαστικών	105
Το γένος και ο αριθμός των ουσιαστικών	107
Η κλίση των ουσιαστικών	109
<i>Αρσενικά σε -ας ισοσύλλαβα</i>	109
<i>Αρσενικά σε -ης ισοσύλλαβα</i>	112
<i>Αρσενικά σε -ας ανισοσύλλαβα</i>	114
<i>Αρσενικά σε -ης ανισοσύλλαβα και αρσενικά σε -τής με διπλό πληθυντικό</i>	117

Αρσενικά σε -ες και σε -ούς ανισοσύλλαβα	120
Αρσενικά σε -ος	122
Θηλυκά σε -α	124
Θηλυκά σε -η	127
Θηλυκά σε -η αρχαιοκλίτα	130
Θηλυκά σε -ω	133
Θηλυκά σε -ος αρχαιοκλίτα	134
Θηλυκά σε -ου και -α ανισοσύλλαβα	137
Ουδέτερα σε -ο ισοσύλλαβα	138
Ουδέτερα σε -ι ισοσύλλαβα	141
Ουδέτερα σε -ος ισοσύλλαβα	144
Ουδέτερα σε -μα ανισοσύλλαβα	147
Ουδέτερα σε -σιμο (-ξιμο) (-ψιμο) ανισοσύλλαβα	150
Ουδέτερα σε -ας, -ως ανισοσύλλαβα	152
Ανώμαλα ουσιαστικά	154
Άκλιτα - Ελλειπτικά ουσιαστικά	154
Ιδιόκλιτα ουσιαστικά	154
Διπλόκλιτα ουσιαστικά	156
Διπλόμορφα - Διπλοκατάληκτα ουσιαστικά	157
ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ	159
Η κλίση των επιθέτων	159
Επίθετα με το αρσενικό σε -ος και το θηλυκό σε -η	159
Επίθετα με το αρσενικό σε -ος και το θηλυκό σε -α	163
Επίθετα με το αρσενικό σε -ος και το θηλυκό σε -ια	167
Επίθετα με το αρσενικό σε -ύς	170
Επίθετα με το αρσενικό σε -ής	174
Επίθετα με το αρσενικό σε -ης (ανισοσύλλαβα)	177
Ανώμαλα επίθετα	181
Παραθετικά επιθέτων	189
ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ	193
ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ	195
ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ	203
Οι διαθέσεις	203
Μεταβατικά και Αμετάβατα ρήματα	203
Οι φωνές	204
Αποθετικά ρήματα	205
Οι εγκλίσεις	205
Οι χρόνοι του ρήματος	206
Παρεπόμενα ρημάτων	213

Θέμα-χαρακτήρας-κατάληξη ρημάτων	214
Αύξηση	215
Βοηθητικά ρήματα	216
Οι συζυγίες	216
Ρήματα α' συζυγίας	219
Ρήματα β' συζυγίας	223
Αρχαϊκή κλίση παθητικής φωνής	231
Συνηρημένα ρήματα	232
Ο Αόριστος των ρημάτων	234
Άσιγμος Αόριστος	235
Δεύτερος παθητικός Αόριστος	237
Ελλειπτικά ρήματα	239
Απρόσωπα ρήματα	239
Ανώμαλα ρήματα	240
Μετοχές	245

Τέταρτο μέρος

Άκλιτα μέρη του λόγου

Επιρρήματα	248
Προθέσεις	251
Σύνδεσμοι	252
Μόρια	252
Επιφωνήματα	253